

Lacatus v. Švýcarsko (stížnost č. 14065/15)

Datum rozhodnutí: 19. ledna 2021

Závěr: *Stěžovatelce v její zranitelné situaci přísluší právo, vyplývající z její lidské důstojnosti, pokoušet získat prostředky k živobytí žebráním.*

Obsah: Stěžovatelka je rumunská Romka a stížnost se týká nařízení, kterým byla odsouzena zaplatit 500 franků pokuty za veřejné žebrání v ulicích Ženevy a následně k pětidennímu vězení, protože se ukázalo, že není schopna pokutu zaplatit. Senát soudu jednohlasně rozhodl, že byl porušen čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud poukázal na to, že stěžovatelka je negramotná a pochází z extrémně chudé rodiny, nemá práci a je závislá na sociálních dávkách. Žebrání pro ni představuje prostředek přežití. Pokuta uložená stěžovatelce byla nepřiměřená jak z hlediska potřeby potlačovat organizovaný zločin, tak z hlediska potřeby chránit kolemjdoucí obyvatele a obchodníky. Soud nesouhlasil se závěrem Federálního soudu, že by méně razantní opatření neměla srovnatelný účinek. Podle názoru Soudu pokutou bylo zasazeno do lidské důstojnosti stěžovatelky a samotného základu jejích práv garantovaných čl. 8 Úmluvy; členský stát svým postupem překročil míru uvážení, která mu přísluší.

Související judikatura: rozsudek ze dne 23. 3. 2017, *A.M.V. v. Finsko*, č. 53251/13, rozsudek ze dne 14. 1. 2020, *Beizaras a Levickas v. Litva*, č. 41288/15, rozsudek ze dne 2. 8. 2001, *Boultif v. Švýcarsko*, č. 54273/00, ECHR 2001 IX, rozsudek ze dne 8. 11. 2016, *El Ghatet v. Švýcarsko*, č. 56971/10, rozsudek ze dne 30. 4. 2009, *Glor v. Švýcarsko*, č. 13444/04, ECHR 2009, rozsudek ze dne 10. 3. 2020, *Hudorovič a ostatní v. Slovinsko*, č. 24816/14 a 25140/14.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování rodinného a soukromého života).

Rozsudek Velkého senátu ve věci Gruzie proti Rusku (stížnost č. 38263/08)

Datum rozhodnutí: 21. ledna 2021

Závěr: *V průběhu gruzínsko-ruského ozbrojeného konfliktu v Jižní Osetii byla ze strany Ruské*

federace uplatňována na území Gruzie praxe v rozporu s čl. 3 a čl. 5 Úmluvy.

Obsah: Věc se týká stížnosti gruzínské vlády na různé postupy na straně Ruské federace zahrnující různá porušení Úmluvy v průběhu gruzínsko-ruského ozbrojeného konfliktu v srpnu 2008, jemuž předcházelo dlouhé období napětí, provokací a různých incidentů mezi oběma členskými státy. V noci ze 7. na 8. srpna 2008 gruzínské jednotky zaútočily na město Cchinvali, správní středisko na území Jižní Osetie. Ruské jednotky vstoupily přes Abcházii a Jižní Osetii do Gruzie. 12. srpna 2008 bylo sjednáno pod záštitou EU mezi stranami příměří, s tím, že násilné vojenské operace a nepřátelské akce strany ukončí, umožní přístup humanitární pomoci a jejich jednotky se stáhnou do svých výchozích pozic. Protože ze strany Ruska došlo k průtahům při realizaci sjednaných závazků, byla v září 2008 uzavřena nová dohoda o příměří. V říjnu 2008 pak Rusko své jednotky z území Gruzie stáhlo. Velký senát jednomyslně rozhodl, že ze strany Ruska došlo k praxi zadržování civilistů a zacházení s nimi, které představovalo nelidské a ponižující zacházení v rozporu s čl. 3 a čl. 5 Úmluvy, že nebyl porušen čl. 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě, a že Ruská federace má procesní povinnost ve smyslu čl. 2 Úmluvy provést dostatečné a účinné vyšetřování, a to nejen událostí, k nimž došlo po uzavření příměří, ale také událostí, k nimž došlo v průběhu nepřátelských akcí před tímto datem, a šestnácti hlasy k jednomu, že Ruská federace nedostala svým povinnostem vyplývajícím z čl. 38 Úmluvy.

Poznámka: Soud pokládal za vhodné odděleně od ostatních událostí následujících po uzavření příměří přezkoumat vojenské operace v době aktivního konfliktu. Kromě posouzení velkého množství dokumentů z té doby vyslechl také celkem 33 svědků. Soud dospěl k závěru, že události, k nimž došlo v průběhu aktivní části konfliktu, nespádaly do pravomoci Ruské federace s ohledem na čl. 1 Úmluvy, a prohlásil příslušnou část stížnosti za nepřijatelnou. Na druhou stranu však dospěl k závěru, že Rusko fakticky vojensky kontrolovalo území Jižní Osetie, Abcházie a „narázníkové zóny“ v období od 12. srpna do 10. října 2008, tedy až do dne oficiálního stažení ruských vojsk z území Gruzie. Nicméně ruská kontrola Jižní Osetie a Abcházie přetrvávala i po tomto období,

pokud bereme v úvahu pokračující závislost jihoosetské a abcházské vlády na Ruské federaci. Soud proto rozhodl, že události, k nimž došlo po skončení vojenské konfrontace – to znamená po příměří 12. srpna 2008 –, jsou přičitatelné Ruské federaci pro účely posouzení porušení čl. 1 Úmluvy.

Související judikatura: rozsudek ze dne 25. 11. 2010, *Amuyeva a ostatní v. Rusko*, č. 17321/06, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. 1. 2012, *Ananyev a ostatní v. Rusko*, č. 42525/07 a 60800/08, rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti ze dne 3. 6. 2008, *Andreou v. Turecko*, č. 45653/99, rozsudek ze dne 10. 7. 2001 *Aoşar v. Turecko*, č. 25657/94, ECHR 2001 VII (výňatky).

Relevantní ustanovení: Čl. 1 (povinnost respektovat lidská práva), čl. 3 (zákaz mučení), čl. 5 (právo na svobodu a osobní bezpečnost) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách, čl. 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na vzdělání).

Rozsudek Velkého senátu X. a ostatní v. Bulharsko (stížnost č. 22457/16)

Datum rozhodnutí: 2. února 2021

Závěr: *Sexuální zneužívání dětí v průběhu jejich umístění do státního zařízení spadá do rozsahu čl. 3 Úmluvy s ohledem na zranitelnost jejich postavení.*

Obsah: Stížnost se týká obvinění ze sexuálního zneužívání tří dětí v bulharském sirotčinci v době předcházející jejich adopci italským párem. Příslušný senát soudu rozhodl, že nebyl porušen č. 5 ani čl. 8 Úmluvy. Na žádost stěžovatelů byla věc předložena Velkému senátu. Ten jednomyslně rozhodl, že s ohledem na zranitelné postavení dětí umístěných do státního zařízení by jejich sexuální zneužívání, pokud by bylo potvrzeno, spadalo do rozsahu čl. 3 Úmluvy; na tomto základě Velký senát rozhodl, že nebyl porušen čl. 3 Úmluvy ve své věcném aspektu, a většinou devíti hlasů k osmi o porušení procesního aspektu čl. 3 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že nemá dostatek informací k posouzení, zda bulharské orgány věděly nebo měly vědět o skutečném naléhavém nebezpečí hrozícím stěžovatelům, že budou vystaveni špatnému nakládání, aby podnikly preventivní účinná opatření k jejich ochraně. Velký senát však zejména uvedl, že vnitrostátní orgány nevyužily možnosti bezodkladně věc vyšetřit, nepřijaly odpovídající opatření, aby maximálně objasnily okolnosti této věci a provedly podrobnou analýzu skutkových okolností, vyplývajících z dostupných důkazů. Zjevná

opomenutí jsou dostatečně závažná, aby vedla soud k závěru, že vyšetřování nebylo účinné podle měřítek čl. 3 Úmluvy, vykládaného ve světle ostatních aplikovatelných mezinárodních ujednání, zejména Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání.

Související judikatura: rozsudek ze dne 20. 6. 2019, *A a B v. Chorvatsko*, č. 7144/15, rozsudek Velkého senátu ze dne 21. 11. 2001, *Al Adsani v. Spojené království*, č. 35763/97, ECHR 2001 XI, rozsudek ze dne 2. 5. 2017, *B. V. v. Belgie*, č. 61030/08, rozsudek ze dne 3. 6. 2004, *Bati a ostatní v. Turecko*, č. 33097/96 a 57834/00, ECHR 2004 IV (výňatky).

Relevantní ustanovení: Čl. 3 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (zákaz mučení).

Xhoxhaj v. Albánie (stížnost č. 15227/19)

Datum rozhodnutí: 9. února 2021

Závěr: *Doživotní zákaz stěžovatelce nabyt znovu funkce soudkyně v soudním systému, vyplývající z právních předpisů, byl souladný s veřejným zájmem na zajištění integrity soudcovského úřadu a veřejné důvěry v soudní systém.*

Obsah: Stížnost se týká ústavní soudkyně, která byla propuštěna ze služby v důsledku řízení zahájeného proti ní jako součásti výjimečného postupu opětovného prověření schopnosti vykonávat funkci všech soudců a státních zástupců v zemi. Stěžovatelčina věc byla posouzena prověřkovým orgánem a její propuštění z funkce bylo následně potvrzeno i odvolacím orgánem. Soud rozhodl většinou šesti ku jednomu, že nebyl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a to pokud jde o údajný nedostatek nestrannosti a nezávislosti prověřovacích orgánů, většinou pěti ku dvěma, pokud jde o údajnou nespravedlivost řízení, většinou pěti ku dvěma, pokud jde o tvrzený nedostatek veřejného slyšení před odvolacím senátem, pěti ku dvěma, pokud jde o tvrzené porušení principu právní jistoty, a většinou pěti ku dvěma, pokud jde o tvrzené porušení čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud uvedl, že prověřkový orgán byl nezávislý a nestranný, řízení bylo spravedlivé, veřejné jednání před odvolacím senátem nebylo podmínkou vedení odvolacího řízení a princip právní jistoty nebyl porušen. Soud prohlásil propuštění z funkce za přiměřené a zákonný doživotní zákaz stěžovatelce nabyt znovu funkce soudkyně v soudním systému z důvodu závažných etických porušení byl souladný s veřejným zájmem na

zajištění integrity soudcovského úřadu a veřejné důvěry v soudní systém. Nepředstavoval tedy porušení čl. 8 Úmluvy.

Související judikatura: rozsudek ze dne 9. 4. 2019, *Altay v. Turecko* (č. 2), č. 11236/09, rozsudek Velkého senátu ze dne 16. 2. 2000, *Amann v. Švýcarsko*, č. 27798/95, rozsudek ze dne 12. 1. 2016, *Buterlevičiūtė v. Litva*, č. 42139/08, rozsudek ze dne 20. 10. 2020, *Camelia Bogdan v. Rumunsko*, č. 36889/18, rozsudek ze dne 27. 7. 2004, *Sidabras a Džiautas v. Litva*, č. 55480/00 a 59330/00, ECHR 2004 VIII.

Relevantní ustanovení: čl. 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces), čl. 8 (právo na ochranu soukromého a rodinného života) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Rozsudek Velkého senátu ve věci Hanan v. Německo (stížnost č. 4871/16)

Datum rozhodnutí: 16. února 2021

Závěr: *Vyšetření okolností náletu, při němž zahynuli stěžovateli synové, včetně ověření cíle před vydáním rozkazu k jeho provedení, bylo provedeno řádně s cílem spolehlivě zjistit, zda rozhodnutí o užití síly bylo učiněno oprávněně.*

Obsah: Stížnost se týká vyšetřování úmrtí dvou synů stěžovatele v průběhu náletu poblíž Kunduzu v Afghánistánu. Nálet byl proveden na základě rozkazu německého důstojníka jednotkou Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil (ISAF) pod velením NATO. Stěžovatel je afghánský státní příslušník, který žije v Omar Khel v Afghánistánu. V důsledku útoku z 11. září 2001 Spojené státy zahájily v říjnu 2001 vojenské operace v Afghánistánu. V listopadu 2001 německý parlament schválil zapojení německých sil jako součásti této operace. V prosinci 2001 schválila Rada bezpečnosti OSN vytvoření jednotek ISAF v reakci na žádost afghánských předáků o pomoc mezinárodního společenství při nastolení veřejné bezpečnosti v Afghánistánu, tak jak byla vyjádřena v Bonnských ujednáních. Současně německý parlament schválil zapojení německých sil jako součásti ISAF. Dne 3. září 2009 se afghánští povstalci zmocnili dvou tankerů s palivem nedaleko vojenské základny v oblasti Kunduzu. Povstalci přiměli obyvatele okolních vesnic, aby jim pomohli tankery odvézt, a německý velící důstojník, který se obával útoku, nařídil letecké bombardování obou tankerů. Při náletu na tankery byli zabiti jak povstalci, tak někteří vesničané včetně stěžovatelových dvou synů. Následně v roce 2010 bylo zahájeno trestní vyšetřování důstojníků, kteří

vydali rozkazy v noci, kdy došlo k náletu. Vyšetřování bylo však posléze zastaveno se závěrem, že jednání vyšetřovaných osob neneslo znaky trestní odpovědnosti. Opakované právní aktivity stěžovatele k pokračování šetření byly neúspěšné. Stěžovatel namítal nedostatečné vyšetření incidentu a současně uváděl, že neměl přístup k řádným opravným prostředkům. Příslušný senát soudu se vzdal své pravomoci ve prospěch Velkého senátu. Velký senát jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 2 Úmluvy.

Poznámka: Soud uvedl, že Německo si ponechalo výlučnou pravomoc nad svými jednotkami zapojenými do operací ISAF, pokud jde o vyšetřování závažných zločinů. Nadto mělo Německo povinnost věc vyšetřit také dle mezinárodního a vnitrostátního práva. To představuje dostatečně stabilní základ pravomoci vést vyšetřování pro účely čl. 1 Úmluvy ve vztahu k procesním aspektům povinnosti šetření podle čl. 2 Úmluvy. Ve věci bylo zjištěno, že jednání velících německých důstojníků nebylo trestné zejména proto, že byli ve chvíli vydání rozkazů přesvědčení, že na místě náletu se žádní civilisté nenacházejí. Proto nejednali s úmyslem způsobit oběti na životech civilistů, což by zakládalo odpovědnost pro jednání trestné podle mezinárodního trestního práva. Důstojníci považovali talibánské povstalce za příslušníky organizované ozbrojené skupiny, která se účastnila bojových operací, a tedy šlo o legitimní vojenské cíle. Německé civilní vyšetřovací orgány sice neměly oprávnění provádět šetření v Afghánistánu dle podmínek zapojení ISAF, takže by za tím účelem musely požádat o mezinárodní právní pomoc. Nicméně soud konstatoval, že německý federální generální prokurátor měl k dispozici značné množství materiálů ohledně podmínek a okolností, za nichž k náletu došlo, a mohl o ně opřít své skutkové závěry.

Související judikatura: rozsudek ze dne 24. 4. 2003, *Aktaş v. Turecko*, č. 24351/94, ECHR 2003 V (výňatky), rozsudek Velkého senátu ze dne 7. 7. 2011, *Al-Skeini a ostatní v. Spojené království*, č. 55721/07, ECHR 2011, rozsudek Velkého senátu ze dne 30. 3. 2016, *Armani Da Silva v. Spojené království*, č. 5878/08, rozsudek ze dne 27. 7. 2006, *Bazorkina v. Rusko*, č. 69481/01, rozsudek ze dne 29. 5. 2012, *Damayev v. Rusko*, č. 36150/04, rozsudek Velkého senátu ze dne 24. 3. 2011, *Giuliani a Gaggio v. Itálie*, č. 23458/02, ECHR 2011 (výňatky).

Relevantní ustanovení: Čl. 2 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na život).

Zpracovala: Pavla Boučková